

گزارشی از نمایشگاه‌های سیار برگزار شده

اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات آرشیوی) بهار ۱۳۹۶

اکبر فلاحی^۱ و فریبا امیری^۲

از سالیان گذشته و به‌منظور معرفی اسناد و گسترش جامعه مخاطبان عام و خاص، برگزاری نمایشگاه‌های اسناد در فرهنگسراها، مکان‌های پرتردد و دانشگاه‌ها شکل گرفته است. برای انجام این مهم پوشه‌های آماده‌سازی‌شده اسناد، برای شعبه‌های سازمان و سازمان‌ها و نهادهای درخواست‌کننده داخلی و خارجی ارسال می‌شود.

نمایشگاه‌های سیار

۱- نمایشگاه اسناد نوروز

نمایشگاه اسناد نوروز به مناسبت اول فروردین و فرا رسیدن عید نوروز، شامل ۳۶ عنوان با معرفی ۴۷ برگ سند آماده و برای نمایش به ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای ارسال شد. از جمله مهم‌ترین اسناد این نمایشگاه دو فرمان از ناصرالدین‌شاه به شرح زیر بود:

- فرمان ناصرالدین‌شاه، مبنی بر اعطای خلعت به میرزا عبدالله مستوفی دیوان و وزیر قزوین به مناسبت عید نوروز؛ شوال ۱۲۷۶ ق. / اردیبهشت ۱۲۳۹ ش.
- اعلام رضایت ناصرالدین‌شاه از پیشکشی ارسالی معتمدالدوله فرهادمیرزا، والی و حکمران همدان و کردستان، به مناسبت عید نوروز، با نقش مهر «الملک لله، السلطان بن السلطان، ناصرالدین‌شاه قاجار»؛ محرم ۱۲۸۸ ق. / فروردین ۱۲۵۰ ش.

۱. دانشجوی دکتری تاریخ علم دوره اسلامی، رئیس گروه ارتباطات آرشیوی.
falahi1354@yahoo.com
۲. کارشناس برنامه‌ریزی و بررسی اسناد و مدارک.
amirifariba42@yahoo.com

۲-نمایشگاه به مناسبت ۷ فروردین «روز ملی هنرهای نمایشی»

نمایشگاه یادشده شامل ۳۶ عنوان و ۵۳ برگ سند آماده و برای نمایش در ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای ارسال شد. اجرای نمایش در دبستان عطار و دستور الصاق تبر عوارض شهرداری بر روی بلیت‌ها در حد مقررات به دلیل عدم میزان فروش بلیت؛ بخشنامه وزارت مالیه - اداره بودجه- به اداره مالیه همدان درباره عایدات نمایش و نحوه مصرف آن در بلدیّه مطابق قانون و نظامنامه وزارت مالیه؛ بخشنامه وزارت مالیه به اداره مالیه درباره نحوه احتساب عایدات و مخارج تبر نمایش‌ها؛ مکاتبه اداره خزانه با اداره مالیه درباره نحوه اخذ حق تبر، از بلیت‌های نمایش‌ها؛ مکاتبه هیئت علمیّه مدرسه فردوسی با رئیس کل گمرکات ایران، درباره اجرای نمایش به نفع مدرسه فردوسی، تخصیص بلیت‌هایی به هیئت‌دولت و بزرگان و اشراف و درخواست اعلام نتیجه موضوع؛ ابلاغ بخشنامه قانون اخذ تبر از بلیت نمایش به عموم ادارات مالیه ایالات و ولایات؛ رونوشت تصویب‌نامه هیئت وزیران در باره انتزاع اداره نمایش از وزارت کار و تبلیغات و الحاق آن به اداره مرکزی وزارت کشور؛ اصلاح و تصویب آئین‌نامه‌ها نمایش‌ها و مؤسسات نمایشی؛ درخواست سازمان ورزشی و هنری فورت ایران از فرماندار شیراز، درباره تصویب نمایش‌نامه «راستگو» در شهر مذکور و اجرای آن به نفع یکی از انجمن‌های خیریه؛ سوادنامه جنرال قونسولگری روس، درباره درخواست اجازه اجرای نمایش، توسط تبعه روس در مشهد؛ موافقت اداره نمایش با اجرای نمایشنامه، اثر بومارشه فرانسوری (ترجمه مهدی گرامی) در سالن سینما تئاتر فرهنگ شهر تهران؛ صورت مجلس کمیسیون نمایشات به دعوت فرمانداری شهرستان شیراز در استانداری شهر مذکور، رسیدگی به تقاضای رسیده و بیان تصمیم‌های گرفته‌شده؛ مکاتبه رئیس هیئت‌مدیره سازمان رهبری جوانان فارس با استانداری آن استان درباره ارسال رونوشت نمایشنامه‌ای به نام «در منطقه جنگی» و درخواست تصویب آن جهت نمایش به نفع سازمان جوانان شیراز؛ مکاتبه انجمن خانه و مدرسه دبستان دخترانه همت با فرمانداری شهرستان یزد درباره درخواست تصویب نمایش‌نامه «خواستگاران قلابی» جهت اجرا به نفع دانش‌آموزان بی‌بضاعت و تأمین بعضی از احتیاجات مذکور؛ بخشی از آئین‌نامه سینماها و مؤسسات نمایشی؛ مکاتبه جمعیت شیر و خورشید سرخ چالوس با بخشداری آن شهر، درباره واریز مبلغ اختصاص داده شده برای اجرای نمایش، به نفع جمعیت مذکور و ارسال فیش بانکی آن؛ تشکیل جلسه‌ای در محل بخشداری چالوس و تهیه صورت مجلس، درباره اجرای برنامه کنسرت وارپته در سالن سینما؛ نامه آقای احمد قدوسی به رئیس فرمانداری شهرستان بهشهر، مبنی بر فروش بلیط گروه هنری با پیشنهاد ۵۰٪ به نفع مهدکودک شهر مذکور، ۵۰٪ به نفع محصلان نیازمند دبیرستان یاد شده و درخواست مکاتبه با آموزش و پرورش جهت اطلاع‌رسانی موضوع جهت تسریع در اجرا؛ بخشنامه استانداری

مازندران به فرمانداری بهشهر دربارهٔ مراقبت برای جلوگیری از بروز هرگونه مشکل در نحوهٔ فروش بلیط‌های همت عالی در نمایش‌ها و کنسرت‌هایی که به نفع مؤسسات و سازمان‌های خیریه و فرهنگی ایجاد می‌شود؛ مکاتبهٔ استاندار مازندران با فرمانداری بهشهر، دربارهٔ اجرای کنسرتی در شهر ساری توسط سازمان رهبری جوانان به نفع سازمان مذکور، عزیمت یکی از اعضاء سازمان به شهر ساری و دستور نهایت اشتراک مساعی در فروش بلیط با ایشان؛ درخواست آقای میراحمد صفوی از ادارهٔ کل انطباعات، دربارهٔ عدم صدور اجازهٔ نمایش «حجاب آفتاب» به دلیل واگذاری این نمایش از طرف نویسنده به ایشان؛ دو نمونه تقاضانامه از ادارهٔ انطباعات معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه جهت مطالعه نمایش‌نامه و صدور اجازهٔ نمایش آن؛ درخواست رئیس فرهنگ شهرستان ساری از وزارت فرهنگ - ادارهٔ نگارش، دربارهٔ اجازهٔ اجرای نمایش «روبه شل و روزی رسان» اتخاذ شده از پندهای سعدی توسط نوآموزان دبستان پهلوی ساری در یکی از جلسات سخنرانی؛ گزارش مؤسس و مدیر اولین کودکستان ایرانی «برسایه» دربارهٔ نمایش سالیانهٔ اولین کودکستان ایرانی در سالن سینما سپه؛ مکاتبهٔ وزیر معارف و صنایع مستظرفه با ادارهٔ معارف و اوقاف شاهرود، دربارهٔ شرایط الصاق مجدد تمبر بر روی بلیط‌های نمایش و اجازهٔ اجرای آن؛ صورت هزینهٔ نمایش نفع صندوق خیریهٔ کانون بانوان و اطلاعیهٔ تجدید نمایش آهنگی پروانه و خسرو به نفع صندوق خیریهٔ کانون بانوان، از جمله مباحث مطرح شده در اسناد نمایشگاه بود.

۳- نمایشگاه اسناد نفیس

- اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات آرشیوی) به مناسبت ۱۹ اردیبهشت، روز اسناد ملی و میراث مکتوب، منتخبی از اسناد نفیس آرشیو ملی با محدوده زمانی صفویه تا پهلوی را برای نمایش در موزه کتاب و میراث مستند آماده‌سازی و ارسال کرد. این نمایشگاه شامل ۲۰ عنوان در قالب یک مجلد نکاح‌نامه و ۱۹ برگ سند بود که عنوان‌های آن‌ها به شرح زیر است:
- رقم شاه سلیمان صفوی، در خصوص واگذاری وزارت بیگلربیگی الکاء شیروان به میرزا هدایت‌الله جابری به منظور اقدام جهت عمران و آبادی منطقه، رفاه حال رعایا، انتظام امور ایل و قشون و غیره؛ ذی‌القعدة ۱۰۹۷ ق. / مهر یا آبان ۱۰۶۵ ش.
 - رقم شاه سلطان حسین صفوی، در خصوص انتصاب میرزا محمدتقی، کلانتر یزد به وزارت تفنگچیان سرکار خاصه و برقراری مواجب و رسوم وزیر سابق برای وی؛ شوال ۱۱۳۰ ق. / شهریور یا مهر ۱۰۹۷ ش.
 - فرمان نادرشاه افشار، در خصوص اعطای ریاست ایل صوفیانلو به شاهوردی بیگ؛ ۱۷ جمادی‌الاول ۱۱۵۰ ق. / ۲۱/۶/۱۱۱۶ ش.

- فرمان ناصرالدین شاه، در خصوص واگذاری و فروش خالصجات اصفهان با تأیید ظل السلطان؛ جمادی الاول ۱۳۰۶ ق. / دی یا بهمن ۱۲۶۷ ش.
- رقم ولیعهد، محمدعلی میرزا به امام قلی میرزا، حاکم ساوجبلاغ مکر، مبنی بر واگذاری زکات مزارع ثلثه (ساربان، هفتوانه و غزایی) به ملاصالح و ملاسعید فرزندان ملاحمد، صدرالعلمای ساوجبلاغ بر حسب فرمان شاه؛ رجب ۱۳۱۴ ق. / آذر یا دی ۱۲۷۵ ش.
- حکم متولی‌باشی آستان قدس رضوی، در خصوص اعطای منصب سرکشیکیچی‌باشی سرکار فیض آثار به سلطان احمد میرزا و برقراری مستمری جهت وی با سجع مهرهایی به نام ائمه اطهار؛ شعبان ۱۲۳۹ ق. / فروردین یا اردیبهشت ۱۲۰۳ ش.
- مثال قوام‌الدین محمد بن رفیع‌الدین محمدالحسینی، مقام صدر عهد شاه عباس دوم، در باره انتصاب میرزا شرف‌جهان الحسنی الحسینی‌الرضوی به منصب احتساب دارالسلطنه تبریز؛ صفر ۱۰۷۳ ق. / شهریور یا مهر ۱۰۴۱ ش.
- مثال ابوصالح بن محمد محسن‌الرضوی، مقام صدر عهد شاه سلیمان، مبنی بر اعطای منصب قضا و شیخ‌الاسلامی ولایت اردلان به مولانا مصطفی؛ محرم ۱۰۸۲ ق. / اردیبهشت یا خرداد ۱۰۵۰ ش.
- وقف‌نامه، واقف: جانی‌خان ایل بیگی الکاء فارس فرزند اسماعیل‌خان قشقایی؛ عین موقوفه: خانه‌ها، مزارع و روستاهایی واقع در محله میدان شاه شیراز بلوک کامفیروز و اربعه و سمیرم علیا؛ تولیت: واقف فوق‌الذکر تا زمان مرگ و بعد از وی به ارشد و اصلح اولاد ذکور محمدعلی‌خان، مرتضی‌قلی‌خان، حسینقلی‌خان؛ مصارف: هر ساله بعد از وضع و کسر خراج و حقوق دیوانی و تعمیرات بیوتات و خانه‌های مذکوره؛ هزینه سفره اباعبدالله (ع) و به مصرف خیرات و مبرات؛ ۱۲۲۰ ق. / ۱۱۸۴ یا ۱۱۸۵ ش.
- وقف‌نامه، واقف: رئیس عبدالله فرزند رئیس محمد؛ عین موقوفه: تصرف سلطنت شرعی و ملکیت مالی از اراضی و مزارع و قنوت و رقبات در روستاهای شیجان و سامغان و صحاری شاپور و غیرها؛ مصارف: وقف بر اولاد ذکور و اناث خود بر سبیل تشریک با سهام معین؛ جهت کمک به فقرا، خرید نماز و روزه، تلاوت قرآن، تعمیر مساجد و امارات مذهبی؛ متولی: واقف فوق‌الذکر تا زمان مرگ و بعد از ایشان اولاد وی؛ ربیع الثانی ۱۲۲۲ ق. / خرداد یا تیر ۱۱۸۶ ش.
- وقف‌نامه، واقف: سلطان حمید میرزا؛ عین موقوفه: نصف مشاع کامل از شش دانگ مزرعه و قنات ناصری واقع در سلطان‌آباد عراق عجم؛ مصارف: برای استقرار نهر نجف‌اشرف به منظور استفاده آب برای ساکنان و زواری عتبات عالیات؛ تولیت: واقف، و سپس اولاد ذکور؛ ۲۲ رجب ۱۳۰۱ ق. / ۲۲/۲/۱۲۶۳ ش.؛ رقم مظفرالدین میرزا، مبنی بر انتصاب عبدالحمید میرزا

- دارا، کشیکچی باشی، به حکومت هشتروند و مضافات؛ رجب ۱۳۰۷ ق. / اسفند ۱۲۶۸ ش.؛
- نکاح‌نامه محمد باقرخان افشار، با ترلان خانم؛ ۲۵ ذی الحجه ۱۲۷۸ ق. / ۴/۲/۱۲۴۱ ش.؛
- نکاح‌نامه آقامیرزا محمدعلیخان فرزند آقامیرزا زین‌العابدین و قدسی‌خانم فرزند آقامیرزا شفیع مستوفی به صدق ششصدتومان؛ ۵ ذی‌الحجه ۱۳۰۸ ق. / ۴/۲۱/۱۲۷۰ ش.؛
- نکاح‌نامه آقامیرزا محمدعلیخان فرزند آقامیرزا زین‌العابدین و قدسی‌خانم فرزند آقامیرزا شفیع مستوفی به صدق ششصدتومان؛ ۵ ذی‌الحجه ۱۳۰۸ ق. / ۴/۲۱/۱۲۷۰ ش.
- قرارنامه (بالفاده وقف) - واقف: محمودخان؛ عین موقوفه: عمل به وقف یک خانه واقع در محله سرچشمه تهران معروف به کوچه میرزا عباس‌قلی؛ مصارف: مبلغ شصت تومان به مدت سی سال برای تعمیر خانه و مابقی صرف روضه‌خوانی در هفته و ماه؛ ناظر و تولیت: حاجی حیدرقلی‌خان. ۲ ربیع الاول ۱۳۱۵ ق. / ۵/۱۱/۱۲۷۶ ش.
- استشهادیه جمعی از مؤمنان، علما و سادات روستای [سوریان] در خصوص سارقان اسب و قاطر؛ [شوال ۱۳۳۱ ق. / شهریور یا مهر ۱۲۹۲ ش.];
- ورقه اقرارنامه سرور السلطنه (حضرت علیا)، همسر مظفرالدین‌شاه، مبنی بر هبه و بخشش اموال منقول و غیر منقول و تمامی دارای به فرزندانش ناصرالدین‌میرزا، شکوه‌الدوله و فخرالدوله؛ ۱۲ ربیع‌الثانی ۱۳۴۵ ق. / ۷/۲۷/۱۳۰۵ ش.؛
- طلاق‌نامه فضاخاتون محبوبی صدرآباد و یدالله اکبری؛ غره جمادی‌الاول ۱۳۶۴ ق. / ۱/۲۵/۱۳۲۴ ش.
- مبیعه‌نامه فروش املاک و مزارع واقع در سمیرم فارس، توسط جمشید بن شیخ احمد بیگی به فرزندان مرادآقا؛ ۱۰ شعبان ۱۰۵۶ ق. / ۳۰/۶/۱۰۲۵ ش.
- مصالحه‌نامه واگذاری منافع باغ بلورک میرزامهدی در محله اسپهریج به میرزااحسین؛ ۱۲ جمادی‌الثانی ۱۲۸۰ ق. / ۳/۹/۱۲۴۲ ش.

۴- نمایشگاه گنجینه ماندگار (۳)

نمایشگاه یادشده، شامل ۹۶ عنوان با معرفی ۱۱۰ برگ آماده‌سازی و برای نمایش در روز اسناد ملی به ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای و نیز دو مرکز از اعضای مهتاب شامل وزارت امور خارجه و مجلس ارسال شد.

نمایشگاه شامل دو بخش بود. در بخش اول گزیده‌ای از اسناد نفیس سازمان شامل ۹۶ عنوان با معرفی ۱۱۰ برگ از سندهای فاخر و انواع مختلف اسناد آرشیو ملی همچون، فرمان، رقم، حکم، مثال، دستخط، وقف‌نامه، مبیعه‌نامه، مصالحه‌نامه، نکاح‌نامه، پشه‌نامه (صورت جهیزیه)، وکالت‌نامه، استشهادنامه، اخبارنامه، اجاره‌نامه، اعتبارنامه، توبه‌نامه، نذرنامه، اجیرنامه،

اقرارنامه، اعلان نامه (اعلامیه)، طلاق نامه، قرارنامه، تمسک نامه، عریضه، متحدالمال (بخشنامه) و گزارش آمده بود.

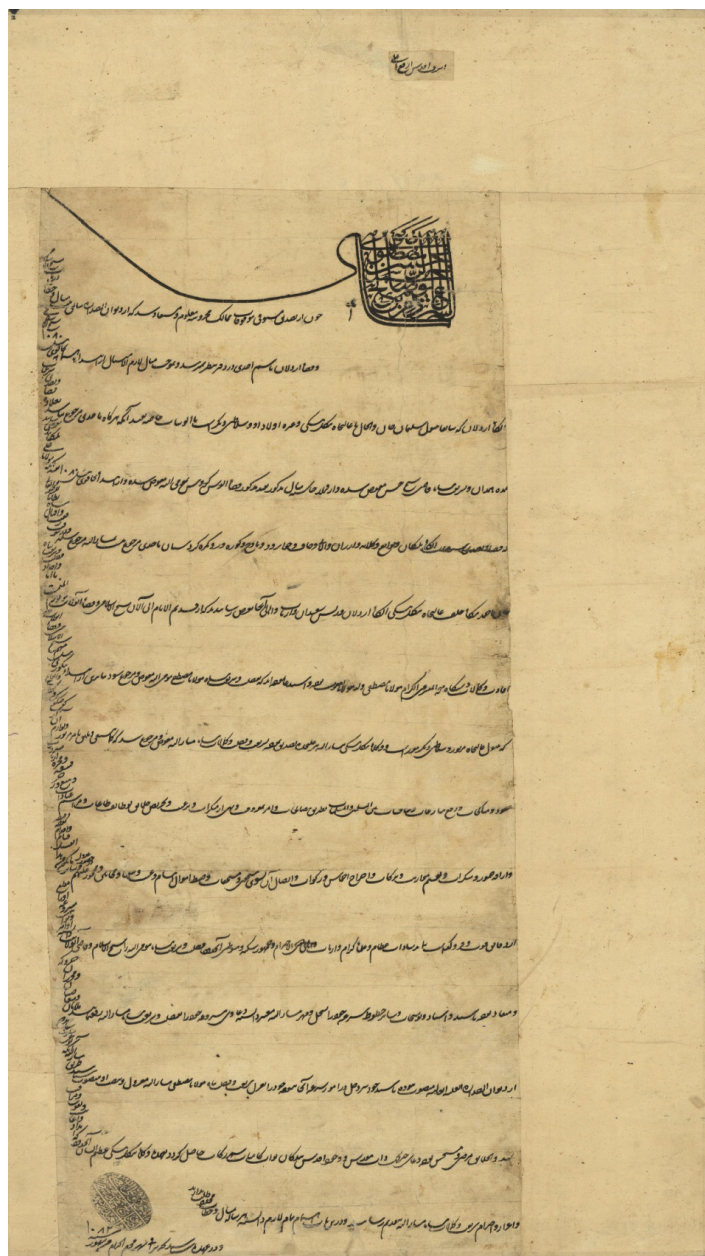
در بخش دوم نمایشگاه نیز، اسنادی با موضوع تاریخ تأسیس سازمان اسناد ملی، شامل ۲۰ عنوان در قالب ۴۰ برگ سند، همچون: دستور وزیر فرهنگ، در مورد تشکیل کمیسیونی برای بررسی ضرورت تشکیل بایگانی ملی، به منظور حفظ و نگهداری اسناد تاریخی؛ رونوشت قانون تأسیس سازمان اسناد ملی؛ تصویب نامه هیئت وزیران، در مورد تشکیل سازمان آرشیو عمومی و تشریح وظایف و تشکیلات آن؛ اعلام عضویت سازمان اسناد ملی ایران در ایکا و سواربیکا، و غیره ارائه شد. دستخط حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مقام معظم رهبری) در حاشیه فصلنامه گنجینه اسناد و دستخط مرحوم آیت الله هاشمی رفسنجانی، در خصوص اهمیت اسناد ملی و لزوم استفاده مورخان و محققان، از ذخائر آن، از جمله اسناد ارزشمند این بخش بود.

۵- اسناد و تصاویر به مناسبت روز اسناد ملی

نمایشگاه یادشده به مناسبت ۱۹ اردیبهشت روز اسناد ملی، شامل ۷ برگ سند و ۱۱ قطعه عکس، به منظور نمایش در ایستگاه های متروی تهران ارسال شد.

۶- اسناد قیام ۱۵ خرداد

نمایشگاه یادشده به درخواست مدیریت اسناد کرمان، به مناسبت قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، آماده سازی و ارسال شد. این نمایشگاه شامل ۷۵ عنوان با معرفی ۳۰ برگ سند و ۴۵ قطعه عکس بود.

مثال ابوصالح بن محمد محسن الرضوی، مقام صدر عهد شاه سلیمان، مبنی بر اعطای منصب قضا و
 شیخ الاسلامی ولایت اردلان به مولانا مصطفی؛ محرم ۱۰۸۲ ق./اردیبهشت یا خرداد ۱۰۵۰ ش.

شناسه سند: ۱۰۵-۹۹۷

منشأ: آرشیو ملی ایران

فرمان نادر شاه افشار، در خصوص واگذاری حکومت یزد به میرزا حسن، ضابط سابق نطنز و تأکید در حسن سلوک با رعایا، ضبط و ربط مالیات، تنبیه اجامر و اوباش، آبادی ولایت و غیره؛ جمادی الثانی ۱۱۵۵ ق. / مرداد یا شهریور ۱۱۲۱ ش.

شناسه سند: ۹۹۷/۳۵۵

منشأ: آرشیو ملی ایران

